

ПЕРСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ ЛІКАРСЬКОЇ РОСЛИННОЇ СИРОВИНИ В КОМПЛЕКСНІЙ ТЕРАПІЇ ПТСР

Ривко Д.В. , Гавриляк В.В.

*Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів, Україна,
rivko.darinka@gmail.com*

Проведене нещодавно серед українців загальнонаціональне перехресне дослідження поширеності стресу, тривоги та симптомів посттравматичного стресового розладу (ПТСР) після першого року російського вторгнення показало, що 93% опитаних стикалися принаймні з однією з досліджуваних проблем психічного здоров'я середнього або важкого рівня [1].

У сучасній літературі ПТСР розглядають як стан, що має нав'язливі спогади про травматичну подію та, зазвичай, виникає після латентного періоду, який може тривати від декількох тижнів до декількох місяців. Такий стан характеризується сталим симптомокомплексом, який включає симптоми негативного впливу на настрій людини, на її когнітивну функцію, на зниження інтересу або участі у важливих видах діяльності, відчуття відстороненості чи відчуженості від інших, змінену збудливість і реактивність. Симптоми хронічного ПТСР часто спостерігаються впродовж усього подальшого життя людини, яка пережила масивну психотравму. Таким чином, ПТСР є руйнівним психопатологічним станом, асоційованим як із негативним впливом на фізичне здоров'я, так і соціальною дезадаптацією (нестачею фінансів, безробіттям, ув'язненням, самогубством). Під час лікування ПТСР найкращі результати дає правильне поєднання психо- та лікарської терапії, мета якої полягає в тому, щоб допомогти пацієнтові повернутися до нормального життя [2].

Незважаючи на велику кількість фармакологічних підходів, що досі використовували для лікування пацієнтів з ПТСР, ефективного лікування на сьогодні, не існує. Саме тому є важливим пошук нових стратегій лікування. Як елемент такої стратегії можна розглядати використання рослинних препаратів, що містять біологічно активні сполуки відповідної дії. Такі речовини безпечніші при тривалому прийомі і, окрім комплексної дії, можуть мати менше побічних ефектів.

Літературні дані про вплив біоактивних сполук на лікування ПТСР з переліком речовин, які вже мають доведену ефективність, дають підстави розглядати нові препарати на рослинній основі як один з елементів комплексного лікування таких розладів [3].

Біоактивні сполуки, отримані з рослинної сировини, мають антиоксидантну, протизапальну та нейропротекторну дію, що проявляється в покращенні здоров'я мозку. Посилена функція гіпоталамо-гіпофізарно-надниркової осі, серотонінергічної системи та полегшення нейрозапалення призводять до зниження тривожності, депресії та покращення когнітивних функцій і якості сну [3].

Перспективною рослиною для розроблення препаратів для лікування посттравматичних розладів є Васильки Справжні (*Ocimum basilicum*). За даними літератури, до хімічного складу цієї рослини входить розмаринова кислота, кверцетин [4], для яких вже досліджені їх механізми дії: посилення проліферації клітин гіпокампу і підтримка рівня кортикостерону і зменшення оксидативного стресу, відповідно [3]. Іншими складниками рослини, які мають адаптогенну дію, є фенольні кислоти: окрім розмаринової, кофейнова та хлорогенова — потужні антиоксиданти, які захищають клітини від оксидативного стресу, а також регулюють рівень кортизолу. З групи флавоноїдів, окрім кверцетину, є також рутин та апігенін, які підсилюють стесостійкість, зменшують тривожність, стабілізують судини, діють як нейропротектори. З групи терпеноїдів — ліналоол, евгенол, борнеол, гераніол, чинять седативну, протизапальну та знеболювальну дію, покращують сон і настрій. Такі жирні кислоти, як олеїнова та лінолева, впливають на баланс омега-3/омега-6, підтримують нервову систему та зменшують запалення [4].

На основі аналізу літературних даних щодо хімічного складу рослинної сировини можна зробити висновок про перспективність використання *Ocimum basilicum* у комплексній терапії ПТСР. Біоактивні речовини базилику здатні впливати на ключові патофізіологічні механізми посттравматичного розладу — зменшувати оксидативний стрес і нейрозапалення, нормалізувати гормональну відповідь на стрес та покращувати когнітивні функції. Це робить рослину потенційним джерелом нових фітопрепаратів або дієтичних добавок для підтримки пацієнтів із ПТСР. Включення рослинної терапії до комплексного лікування може підвищити ефективність традиційних методів та зменшити кількість побічних ефектів медикаментів.

Література:

1. Lushchak, O.; Velykodna, M.; Bolman, S.; Strilbytska, O.; Berezovskyi, V.; Storey, K.V. Prevalence of stress, anxiety, and symptoms of post-traumatic stress disorder among Ukrainians after the first year of Russian invasion: a nationwide cross-sectional study. *Lancet Reg. Health Eur.*, 2024, 36, 100773.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.lanep.2023.100773> PMID: 38019977
2. Марчишин С., Дуюн І., Олійник Н., Бударна О., Ярема Н., Коцюба О., Самогальська О. (2025). Застосування лікарських рослин у комплексному лікуванні посттравматичного стресового розладу (огляд літератури). *Фітотерапія. Часопис*, 1, 64–79, doi: <https://doi.org/10.32782/2522-9680-2025-1-64>
3. Strilbytska O., Koliada O., Lushchak V., Lushchak O. The effects of bioactive compounds on PTSD treatment. *Curr. Neuropharmacol.* 2025;23(10):1156–1168.
doi: 10.2174/011570159X333438240927103741.
4. Shahrajabian, M. H., Sun, W., & Cheng, Q. (2020). Chemical components and pharmacological benefits of Basil (*Ocimum basilicum*): a review. *International*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ЛАВАНДОВОЇ ОЛІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА

Рубчинський А.Ю., Юрова Т.А., Рацук М.Є.
*Херсонський національний технічний університет,
м. Хмельницький, Україна, urova.tetyana@kntu.edu.ua*

Ринок лікарських і ароматичних рослин розширюється через зростаючий попит на продукти їх переробки, що мають широке і різноманітне застосування. За оцінками, сьогодні відомо близько 3000 ефірних олій, але тільки близько 150 мають комерційне значення.

Ефірна олія лаванди має безліч корисних властивостей, завдяки чому є найпопулярнішим ефіром у світі та активно використовується в медицині, косметології та побуті. З видів і гібридів рослин роду *Lavandula* щорічно отримують близько 1500 тонн ефірних олій. З них світове виробництво ефірної олії справжньої лаванди (*Lavandula angustifolia* Mill.) оцінюється в 300-500 тонн на рік. Кількість ефірної олії лаванди, що надходить у торгівлю щороку, важко оцінити, враховуючи, що офіційні дані не враховують кількість фальсифікатів або синтетичної ефірної олії лаванди на ринку [1].

Провідними країнами-виробниками лаванди є Болгарія і Франція, за якими слідують інші країни, Україна, Молдова, Румунія, Угорщина, Польща, Італія, Іспанія, Туреччина, Марокко, Великобританія, США, Австралія, Південна Африка і Китай. Для України, з її сприятливими кліматичними умовами для вирощування багатьох лікарських рослин, важливо скористатися можливістю розширити свою присутність у цій ніші на світовому ринку у відповідь на існуючий попит і підходити до цього доцільно комп-лексно – від налагодження виробництва й заготівлі трав до створення продукції, що відповідає світовим стандартам [2].

Ефірні олії – це багатокомпонентні органічні сполуки, суміші ефірів, спиртів, терпенів, альдегідів і кетонів. Кількість компонентів, які входять до складу ефірних олій, сягає 200-500. Так, у складі справжньої лавандової олії міститься близько 300 різноманітних органічних сполук, таких як ліналоол (30-35 %), мірцен, α - і β -оцимени, γ -терпінен, α -пінен, каріофілен, бергамотен, γ - і δ -кадінени, α -куркумен, фарнезен, α -терпінеол, гераніол, нерол, цинеол, нонаналь, камфора та інші компоненти. Саме сполуки ліналоолу, ліналілацетату, 1,8-цинеолу, α -оцимену, борнеолу та камфори надають лавандовій олії типовий аромат. Високий вміст ліналілацетату та ліналоолу і низький камфори і 1,8-цинеолу обумовлює її високу цінність для парфумерної промисловості [3].